

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio CXIII. De neceßitate gratiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO CXIII.

De necessitate gratiæ.

HUMANÆ naturæ imbecillitatem, quamque exigua ejus sint ad rectè operandum, virtutemque exercendam vires declaravimus. Ad ejus proinde inopiam infirmitatemque sublevandam Deus auxilium ei supernaturale providit, cujus ope se supra se elevet, nec humi amplius repat, sed quicquid intra naturæ limites est transcendens, operationes cœlo aternæque beatitudine dignas eliciat. Hac ergo Disputatione quanta eximii hujus doni necessitas sit explicabimus, prius tamen qui gratiæ hostes, qualésque olim circa eam errores fuerint exponemus.

SECTIO PRIMA.

Pelagianorum & Semipelagianorum errores circa gratiam.

I.
Divinam gratiam impugnavit Pelagius, & semipelagiani.

DIVINÆ gratiæ præstantiam ac necessitatem ex Christianis primus impugnavit Pelagius, cui ex parte adhererunt Semipelagiani, seu Pelagianorum, ut aunt, reliquæ, qui licet gratiam penitus non sustulerint ut Pelagius, minus tamen dignè de eadem senserunt, ut eorum recensitis erroribus constabit.

II.
Dicebat in primis Pelagius mortem non esse pœnam peccati.

Varii itaque fuerunt Pelagii errores, quos inter alios refert S. Augustinus præcipuè Epist. 106. ac 107. & habentur in actis Concilii Palæstini, relatis à Patre Vasquez in fine primæ 2.^æ, Suarez Prolegomeno sexto, esp. tertio, & aliis. Aiebat primò mortem non fuisse pœnam peccati, sed primum hominem ab initio creatum fuisse mortalem. Secundò Adami peccatum assererat illi soli nocuisse, nec quidquam inde detrimenti in posteros esse derivatum. Infantes proinde omnes in eo statu nasci affirmabat, in quo primò creatus est primus parens, eoque, licet sine baptismo è vitâ decedant, vitam aternam obtinere posse. Tertio gratiam, non habitualem tantum, sed actualem etiam omnem, actusque supernaturales negasse videtur: nullam denique dari operationem aiebat, naturales vires excedentem, quæque solius liberi arbitrii virtute exerceri nequeat.

Item Adami peccatum illi soli aiebat nocuisse, non posteris.

Gratiam omnem, actusque supernaturales negabat.

III.
Quid gratiæ nomine intelligebat Pelagius.

Omnia proinde naturæ, gratiæ nihil tribuebat: & quamvis gratiam aliquam agnoscere tandem cogeretur, per gratiam tamen aliud nihil, quàm naturales hominis potentias, liberumque ipsum arbitrium, nobis à Deo gratis concessum intelligebat, ut hac ratione voce tenus gratiam agnoscendo, Patrum in se censuras eluderet. Gratiam etiam legis & doctrinæ admittebat. Christum præterea magnam esse gratiam hominibus à Deo præstitam dicebat, gratiam verò omnem peculiarem sive internam, sive externam auxiliatricem negabat. Imò nec concursum etiam ipsum Dei generalem agno-

Agnoscebat gratiæ legem & doctrinam.

vise à multis creditur, hoc enim sonare videtur decima illius propositio ibidem relata, quæ sic habet: Non est liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere. Hi sunt errores Pelagii quos hic breviter adnotasse oportuit, alia enim plurima ei in Concilio illo Palæstino seu Diospolitano objiciebantur, quæ isthic referre nostra in præsentia non interest.

Dum in hos Pelagii errores acriter inveheretur S. Augustinus, & præstantiam gratiæ, ejusque necessitatem extolleret, huic ejus doctrinæ opposuerunt se nonnulli, pii alioquin & catholici, magnæque in Ecclesiâ turbas concitaverunt. Hi itaque, licet veram gratiam non negarent, imò necessariam eam ad salutem non facilius tantum (ut tandem fateri visus est Pelagius) sed simpliciter consequendam esse dicerent, hujus tamen collationem in actus quosdam solis arbitrii viribus elicitos, tantquam in causam illius meritoriam refundebant, sicque tandem naturæ tanquam radici totum tribuebant. De hoc illorum errore sic scribit S. Augustinus Epist. 105. iam conclamantium religiosorum, & piorum vocibus pressi, ita fatentur ad habendam, vel faciendam justitiam divinitus hominem juvari, ut sui præcedat aliquid meriti &c. suo putantes præire merito illum, de quo audiam, quis prior dedit illi, & retribuetur ei.

Hi itaque, esto ad justificationem perfectam, ad progrediendum in virtutibus, ad salutem denique consequendam, necessariam esse gratiam asserent, in quo ex parte mitigabant errorem Pelagii, qui homines solis liberi arbitrii viribus posse actus quosque meritorios elicere aiebat, & vitam aternam consequi, dicebant nihilominus ad primam etiam gratiam sive excitantem, sive cooperantem in nobis præcedere inchoationem quandam, vel conatum purè naturalem, per quem homines gratiam illam promerentur. Hanc verò inchoationem dicebant esse vel actum fidei naturalem, vel desiderium salutis, orationem humanam, aut alium bonum usum liberi arbitrii. Quoad parvulos verò, in quibus nulla omnino erant opera bona, dicebant alios remedium peccati originalis habere, & salutem

Negasse videtur Pelagius concursum Divinæ naturalem.

IV.
Hos Pelagii errores impugnavit S. Augustinus sese opposuerunt Semipelagiani.

Semipelagiani in partem tribuebant naturam.

S. Augustinus.

V.
Pelagii errorem ex parte mitigabant semipelagiani.

In quam inchoationem illum tribuebant.

Qua eorum fuerit circa parvulos opinio.

VI.

Huius Semipelagianorum erroris præcipuus defensor fuit Cassianus.

Vnde dicit Semipelagiani.

Cassianus non est censendus hæreticus.

VII.

Cassiani error damnatus fuit in Conc. Arausicano.

VIII.

Erravit Cornel. Iansenius circa hæc Semipelagianorum hæresim.

salutem consequi, alios sine huiusmodi remedio è vitâ decedere, intuitu scilicet inchoationis huius & conatus naturalis, quem prævidebat Deus adhibituos fuisse illos, hos non adhibituos, si diutius vixissent, & ad adultam ætatem pervenissent.

Præcipuus erroris huius defensor fuit Cassianus, licet & inter errores Pelagii obiter referatur. Quamvis autem nonnulli Cassianum excusare conentur, frustra tamen, ut latè ostendit Suarez Proplogomeno quintò, cap. 5. num. 6. & sequentibus, cum non obiter tantum hoc assererit, sed multa in illius defensione scripserit. Qui ergo hac incedebant viâ, Semipelagiani vocabantur, quod ex parte tantum Pelagio adhererent, nec gratiam ad omne meritum, sed ad primum tantum necessariam esse negaverint. Etsi vero erraverit Cassianus, & occasione etiam huic errori dederit, in quem proinde acerrimè injectus est S. Prosper in libro contra eum edito, quem inscripsit *contra collatorem*, hæreticus tamen censendus non est, cum eo tempore quo hoc ipse assererat, nulla contra hanc doctrinam lata adhuc esset censura ab Ecclesiâ.

Hic tamen error postea damnatus est in Concilio Arausicano in Galliâ, quod licet provinciale tantum fuerit, nec postea à summo Pontifice confirmatum, ejus tamen canones censentur infallibiliter Fidei veritatem continere eo quod approbatione antecedente à Pontifice essent confirmati, & à Patribus illis non tam conditi, quàm promulgati.

Hinc constat errasse Cornelium Iansenium, dum diceret, Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam, talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Nil tamen opus huius impugnationi erroris diutius insistere, cum Apostolicæ sedis calculo sit rejectus, & anathemate percussus; illam namque propositionem Innocentius decimus, qui ad Ecclesiæ clavum tunc sedebat, *Falsam & hæreticam* declaravit, & uti talem damnavit.

SECTIO SECUNDA.

De necessitate gratiæ ad opus bonum morale.

I. Nihil omnino agere potest homo sine Dei auxilio.

II.

Certum est hominem opus nullum supernaturale facere posse sine gratiâ.

III.

Prima nonnullorum sententia affirmat nullum omnino

Uo hic in primis supponenda: primum est, in nullo omnino statu, ne quidem naturæ integræ, potuisse hominem bonum aliquod opus exercere sine auxilio, seu concursu Dei. Hoc contra Durandum & Dolam latè probavi Disp. 28. & 29. Phys. ubi ostendi Deum, non virtutem tantum in actu primò operatricem rebus omnibus conferre, sed eum iis etiam ad singulas earum actiones immediatè & proximè concurrere, & sine hoc Dei auxilio, nil planè fieri posse.

Secundò tanquam certum supponendum, hominem in nullo etiam statu posse ullum bonum supernaturale, seu virtutis infusæ, sine gratiâ & peculiari Dei auxilio operari: ita S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. nec ullus hæcenus Doctorum inventus est, qui oppositum apertè docuerit, nec citra gravem errorem doceri à quoquam potest.

Auctores ergo aliqui ita necessariam Dei gratiam existimant, ut nullum omnino opus, non supernaturale tantum, sed nec virtutis etiam moralis, sine gratiâ per Christum fieri posse affirmant: ita in primis Vasquez 1. 2. d. 190. ubi fufissimè hanc

sententiam defendit, & pro eadem plures auctores cap. 2. & 3. adfert, ut S. Thomam, Albertum, Alexandrum, Gregorium & alios: ex quibus tamen multos P. Suarez 1. p. lib. 2. de prædestinatione, cap. 11. & alii ostendunt fuisse in contrariâ sententiâ: ex iis etiam nonnulli, licet gratiam ad opus bonum morale requirant, diverso tamen sensu à Patre Vasquez. Aliqui tamen nuperrimè hanc sententiam sunt secuti, ut Marcius hic, & alii.

Probat primò sententiam suam Vasquez ex Scripturâ: dicit enim Christus Joannis 15. v. 5. *Sine me nihil potestis facere*: item 1. ad Corinth. 4. v. 7. ait Apostolus, *Quid habes quod non accepisti, &c.* deinde 2. ad Corinth. 3. v. 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, & similia multa passim reperiuntur in Scripturâ, quæ hanc sententiam suadere videntur. Sed contra primò: hæc enim probarent contra Vasquez homines ne opus quidem aliquod indifferens sine gratiâ per Christum exercere posse. Contra secundò: nam hinc etiam sequeretur, non cogitationem tantum congruam, seu efficacem, ut contendit Vasquez, sed nec inefficacem, seu sufficientem haberi sine gratiâ per Christum, cum juxta hunc locum Apostoli, etiam sufficientia nostra ex Deo sit.

Respondetur itaque in his & similibus locutionibus non esse sensum, nihil omnino posse nos sine speciali Dei auxilio, seu peculiari gratiâ præstare, sed solum nihil posse spectans ad veram pietatem, seu conducens ad vitam æternam, & supernaturalem beatitudinem consequendam: quo sensu dicit Apostolus 1. ad Corinth. 12. v. 3. *Nemo potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu sancto*, hoc est meritorie & prout oportet ad obtinendam salutem; nam si merè loquamur de potestate illud seu aliud dicendi, certum est posse quemvis cum concursu generali Dei id vel aliud dicere absque speciali auxilio. Unde Concilium Tridentinum sel. 6. can. 3. de his rebus loquens neminem ait quidquam boni præstare posse *sicut oportet* sine gratiâ & Spiritus sancti inspiratione. Eandem particulam adhibet Concilium Arausicanum, & can. 7. affirmat neminem quidquam boni per naturæ vigorem præstare aut cogitare posse, non simpliciter & absolute, sed nihil boni quod ad vitam æternam salutem pertinet, seu ut expedit.

Qua etiam ratione intelligendi sunt sancti Patres, dum dicunt, nihil nos agere sine Deo, id est nihil spectans ad verum Dei cultum, & opera pietatis, vel ad salutem consequendam: quas particulares restringentes addunt ipsi interdum, quod expressè facit S. Augustinus lib. de gratiâ Christi, de bono perseverantiæ, & alibi; & licet eas non adderent, secundum subjectam tamen materiam hoc modo intelligi deberent, cum hæc esset quæstio inter ipsos tunc & Pelagium ac Semipelagianos controversa, utpote qui dicebant posse homines, vel omnia vel aliquid saltem meritorium, & ad vitam æternam obtinendam conducens sine peculiari Dei auxilio præstare; quod negant Patres. Quare in Concilio Diospolitano coegerunt Pelagium propositionem illam retractare, qua negabat ad singulos actus necessarium esse Dei adiutorium, nempe ad singulos actus de quibus ibi erat sermo: nisi fortè quis subinde intelligere eos velit de concursu generali, quem etiam, ut diximus, multi putant Pelagium negasse.

Tandem ad id quod tantopere urget Vasquez, Patres nimirum, ac præcipuè S. Augustinum asserere hominem

opus bonum morale fieri posse sine gratiâ per Christum.

IV.

Frustra contendit Vasquez hanc sententiam probare ex divinis literis.

V.

Scriptura sanctorum docet, nihil facere hominè posse conducens ad vitam æternam sine gratiâ.

Idem tradit Concilium Tridentinum & Arausicanum.

VI.

Quo sensu dicant Patres, nos nihil agere posse sine Deo.

Quamofret quæstio inter Patres & Pelagium tunc controversa.

VII.

Quid velint Patres dicere deus hominem

rem sibi relictum nihil habere nisi peccatum & mendacium.

hominem sibi relictum, seu sine præsidio gratiæ nil habere nisi peccatum & mendacium, item in infidelibus nullum reperiri bonum, non esse in iis veras virtutes &c. Ad hoc, inquam, & alia huiusmodi dici potest primò S. Augustinum hoc solum velle regulariter loquendo, quod tamen non impedit quo minùs interdum bonum aliquod opus morale, & quod peccatum non sit, etiam in infidelibus, & sine peculiari Dei auxilio reperitur; alioqui nec opus ullum indifferens elicerent contra ipsum Vasquez, ut supra diximus.

VIII.
Asserit S. Augustinus infideles interdum opera aliqua bona moralia exercere.

Quòd verò hæc sit mens sancti Augustini suadet primò; ipse enim idem aliquando asserit de fidelibus in peccato existentibus, quos tamen non negat S. Augustinus bonos aliquos actus elicere. Deinde libro de spiritu & litera cap. 27. de infidelibus dicit, *Si eorum opera discutiantur, quo sine fiant, vix inuenietur, qua ratione veram laudem iustitiæ mereantur.* Alibi etiam, ut Epistola 30. & libro de patientiâ, veras aliquas virtutes morales in infidelibus, schismaticis & hæreticis agnoscit.

IX.
Alia Sanctorum Patrum explicatio, dum asserere videntur hominem sine gratiâ nihil facere, quòd non sit peccatum.

Secundò & probabiliter dici potest, S. Augustinum & Patres non de singulis actibus loqui, sed de toto decursu vitæ, seu de statu peccati & mendaci, ita ut sensus sit, hominem sibi relictum, statum peccati & erroris seu mendaci infallibiliter incursum: quæ explicatio ex eo suadet, quòd sanctus Augustinus loqui videatur de peccato mortali; libro enim 2. de peccatorum meritis & remissione ait voluntatem, quæ non est à Deo, non solum esse malam, sed etiam pessimam, cum tamen Catholicæ negent hominem, quando operatur sine gratiâ, peccare semper mortaliter: sic dicitur scientia legis sine gratiâ non parere iustitiam, sed superbiæ inflationem, non tamen ita ut in singulis actibus quis committat peccatum superbiæ, sed quod tandem saltem inflabit, & ducet in elationem. At de mente Patrum & Concil. plura sectione quartâ, quintâ, & septimâ.

Quo sensu scientia legis sine gratiâ non parit iustitiam.

SECTIO TERTIA.

Alia argumenta contententia ad opus bonum morale requiri semper gratiam.

I.
Obj. Homines ad opera bona moralia petere à Deo auxilium.

SECUNDÒ arguit Vasquez & alii: homines namque auxilium à Deo petunt ad opera bona moralia exercenda, ergo indigent ad illa gratiâ per Christum, cum ex oratione arguatur illius necessitas. Confirmatur: gratias enim pro huiusmodi Deo agimus, ergo non sunt naturæ debita, ergo gratia.

II.
Resp. pro rebus merè naturalibus orare frequentius homines, & Deo gratias agere.

Sed contrà: frequenter enim homines pro pluriâ orant, pro scientiis & aliis huiusmodi, & pro iisdem gratias Deo similiter agunt, sicut pro creatione etiam & conservatione, & tamen auctores huius sententiæ non dicunt hæc & huiusmodi esse propriè gratiam per Christum, sed ad summum beneficium aliquod liberalius in eodem ordine, nobis hic & nunc non debitum, pro quo proinde utiliter oratur, & gratiæ jure referuntur. Ad hoc autem ut sit propriè gratia, debet simpliciter nostras vires excedere, & non solum hac vel illa vice: hoc verò non facit auxilium congruum ad aliquod opus morale aliquando faciendum, nec quisquam petit, ut Deus multorum annorum spatio cuiquam semel auxilium congruum concedat, ad unum aliquod opus bonum morale faciendum, cum nihilominus

Quid requiratur ut aliquid verè propriè censetur gratia.

orent homines frequenter, ut Deus vel semel in vitâ peccatori veram concedat penitentiam; ergo alio modo censetur gratia hoc auxilium quàm præcedens.

Arguit tertio: hinc sequi, posse nos gloriari in nobis, & non in Deo, quòd tanquam inconueniens inferebant Patres contra Pelagium. Negatur sequela, nec enim in ingenio, pulchritudine, robore, scientiis, & aliis, tum animæ tum corporis dotibus gloriari possunt homines, nisi in Domino creatore & conservatore, cum tamen hæc non sint gratia per Christum. Circa Pelagium verò solum improbant Patres, quod ex ipsius doctrinâ sequeretur posse homines in se gloriari de aliquo ad beatitudinem supernaturalem, seu vitam æternam spectante.

Secundò, ita gloriari dicebat posse hominem Pelagius, quasi per se solum & vires suas sine ullo concursu, etiam generali Dei posset operationem quamcumque exercere; hoc namque innunt verba ejus à sancto Hieronymo relata in Epistola hac de re scriptâ ad Ctesiphontem, ubi de Pelagio sic scribit: *Audite queso audite sacrilegum: Si, inquit, voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare, discurrere, sputa jacere &c. Semper mihi auxilium Dei necessarium erit? Cui ejus interrogationi respondet S. Hieronymus: Audi ingræte, imò sacrilege Apostolum primò ad Corinthios primò dicentem, sive manducatis sive aliud quid agitis omnia in nomine Dei agite.*

Arguit Vasquez quintò: nullum opus bonum, etiam morale fieri potest sine cogitatione & auxilio congruo, seu efficace, ut est manifestum, cum ipso factò quòd opus perficiatur, auxilium sit efficax, sed omnis cogitatio congrua est speciale Dei auxilium, & gratia per Christum; potuisset enim Deus sine ullâ vi rebus illatâ, ita eas disponere, ut hæc cogitatio illi homini hic & nunc non obvenisset, sed alia quæ effectum non habuisset. Cum ergo hoc semper possit Deus, cogitatio omnis congrua est peculiare ejus beneficium, & gratia per Christum, quod à fortiori dicendum videtur, si non per dispositionem causarum longâ serie sibi succedentium, hæc cogitatio ministerio sensuum, ut plerumque fit, illi contingat, sed à Deo immediatè immittatur. Confirmatur: nam, inquit ipse, Adamus peccando, non gratiam tantum & iustitiam originalem sibi & posteris amisit, sed omnem omnino gratiam, & cogitationes congruas ad bonum ac seriem incongruarum iis meruit, quas proinde & non alias, si sibi relinquere haberent. Christus verò cogitationes congruas iis iterum per merita sua obtinuit, quæ propterea, gratia per Christum non immeritò censentur. Hoc est præcipuum fundamentum sententiæ Patris Vasquez, quod quam vim habeat, apparebit ex sequentibus, præcipuè sect. 7. num. secundo.

SECTIO QUARTA.

Sententia negans necessariam esse gratiam per Christum ad opus bonum morale.

OPINIONEM gratiæ necessitatem ad omne opus bonum morale stauentem cum totâ suâ probabilitate proposui, ejusque præcipua argumenta dissolvi: restat ergo modò, ut opinionem etiam contrariam, quæ & auctorum numero & argumen-

III.
Quòd opus bonum morale per nos exercere valeamus, non sequitur prof se nos gloriari in nobis.

IV.
Dicebat Pelagius posse homines gloriari, quasi concursu generali Dei ad nullam actionem indigeret.

S. Hieronymus.

V.
Obj. omnem cogitationem congruam esse speciale Dei beneficium, & gratiam per Christum, cum aqua dari possit incongrua.

At P. Vasquez, Adamum peccando, cogitationes congruas ad bonum, etiam mortale, sibi & posteris amisisse.

I.
Contraria sententia & auctoritate & ratione est superior.

& argumentorum vi ac pondere superior est, referam, ut utrâque inter se collatâ quid hac in re tenendum sit aperiam.

II. Secunda sententia negat ad opus bonum morale necessariam esse gratiam per Christum.

Secunda itaque & communior multò sententia affirmat, non esse necessariam veram gratiam per Christum, seu sanctæ inspirationis, ut aiunt, vel illuminationis Spiritus sancti ad opus aliquod bonum morale, sed illud per vires liberi arbitrii exerceri sine hujusmodi adminiculo posse: ita Scotus in 2. d. 28. quæst. unicâ, S. Bonaventura art. 2. cap. 3. Durandus, Cajetanus, Medina, Alvarez, & Thomistæ communiter: Bellarminus lib. 5. cap. 9. Suarez lib. 2. de Præfinitione, c. 10. & sequentibus, & hic lib. 1. cap. 8. Molina q. 14. art. 13. d. 5. & 6. Tannerus hic, d. 6. q. 3. dub. 3. Gamachaus & alii, & videtur mens divi Thomæ hic, quæst. 109. art. 2.

III. Ex divinis Literis ostenditur ad opus bonum morale non requiri gratiam.

Probatum primò ex Scripturâ: Luca enim in v. 13. ait Christus: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, ex affectu utique naturæ, quâto magis Pater vester caelestis, &c. Ubi supponitur largitionem illam fuisse honestam, & nihil in se turpitudinis continuisse, alioqui nil mirum, quòd exerceretur à malis. Primæ etiam Petri, cap. 2. v. 18. dicitur: Servi subditi estote Domini, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis; ubi supponit Apostolus, aliquos esse inter Ethnicos, qui solo naturæ ductu bonos subinde actus eliciunt.

IV. Clarè docere videtur Apostolus, gratiam ad opus bonum morale non esse necessariam.

Præcipua verò hujus rei probatio desumitur ex illo ad Romanos 2. v. 14. ubi sic habet Apostolus: Cùm enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legi sunt faciunt ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. Cujus dicti sensus est juxta sanctum Chrysolomum homilia 5. in hunc locum, & S. Augustinum de Spiritu & Literâ, cap. 27. licet Gentes non habeant legem scriptam, sicut Judæi, non tamen deest ipsis lex, naturalem quippe legem gerunt menti inscriptam: quod inde probat, quia, inquit, naturaliter, seu ex vi & ductu luminis naturalis nonnulla præstant ex iis, quæ lex præscribit: ac proinde clarum videtur loqui eum de Gentibus necdum conversis, alioqui dici non posset eas legem non habere, cùm haberent legem Evangelicam. Nec alio modo congruè explicari posse videtur vox illa naturaliter, quàm per vires naturæ, seu sine adminiculo gratiæ; alioqui quidquid modò præstant Christiani, dici posset præstare naturaliter, quod nullus opinor asseret. Alia in hanc rem Scripturæ loca videri possunt apud auctores citatos, præcipuè Suarium, qui hæc copiosissimè & eruditissimè profecquitur: hæc pro nostro instituto sufficiant.

V. Concilium Arausicanum ad illa rationem bona opera gratiæ requirit, quæ per se educunt ad salutem.

Secundò probatur ex Conciliis, quæ hanc sententiam, vel supposuisse vel docuisse videntur; ita enim loquitur Concilium Arausicanum, can. 6. & 7. ubi gratiam ad opera bona solùm requirit, ut fiant sicut oportet, seu ut conferunt ad salutem: unde can. 6. damnat eos, qui gratiæ adjutorium subjungunt humilitati, aut obedientiæ humanæ, seu puris liberi arbitrii viribus elicitæ; ergo aperte significat dari posse hujusmodi opera moralia & humana sine auxilio gratiæ elicitæ, cùm hæc ab iis actibus distinguat, quæ fiunt cum adjutorio gratiæ: & can. 7. dictum illud Christi Joannis 15. vers. 5. Sine me nihil potestis facere; & illud Apostoli 2. ad Corinthios 3. vers. 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, in ordine ad illa opera explicat, quæ ad salutem & vitam æternam spectant, qualia sunt credere, &c.

R. P. Comptoni Theol. Scholasti. Tom. I.

Clarissimum verò hujus rei testimonium videtur Concilii Tridentini sess. 6. can. 1. ubi sic loquitur: Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humane naturæ vires, vel per legi doctrinam sunt, absque divinâ per IESVM CHRISTVM gratiâ posse justificari coram Deo; Anathema sit. Quibus verbis aperte significare videtur Concilium, aliquas esse operationes bonas morales, quæ per solas naturæ vires fiant, proindeque rectè vocari opera hominis, ut distinguantur ab operibus aliis, quæ fiunt per auxilium speciale, & censentur magis opera Dei, cui peculiariter tribuuntur, quàm hominis, cùm Deus præveniente sua gratiâ efficaci in nobis faciat ut faciamus.

VI. Concilium etiam Tridentinum aperit docere posse opera bona moralia sine gratiâ exerceri.

SECTIO QUINTA.

Pontificum definitionibus, & auctoritate Patrum ostenditur ad opus bonum morale non esse necessariam gratiam.

TERTIÒ hoc idem probatur ex definitionibus Pontificum, qui hanc doctrinam non obscurè tradere videntur. In bullâ itaque Pii V. & Gregorii XIII. contra Michaëlem Baium, prohibetur inter alias hæc propositio, ordine 28. Liberum arbitrium sine gratiâ, & Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet: & propositio 37. Cùm Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit. Quæ & alia propositiones, cùm affinitatem aliquam habere videantur cum doctrinâ contrariæ sententiæ, & à Pontificibus rejiciantur, ostendunt hanc secundam sententiam ad minimum esse menti Pontificum conformiorem.

I. Definire videntur Pontifices, posse opera moralia fieri sine gratiâ.

Nec satisfacere videtur quod respondet Vasquez, posse liberum arbitrium solis suis viribus elicere opus aliquod indifferens, hoc inquam non satisfacit, tum quia non videtur hoc loco mens Pontificum quæstionem illam in scholis controversam decidere, utrum scilicet dari possit actus indifferens in individuo, & astruere partem affirmantem, cùm communior Theologorum sententia sit, hujusmodi actus indifferentes, per se loquendo repugnare: tum quia 37. propositio relata expressè loquitur de opere aliquo bono, per solas arbitrii vires eliciendo, ergo non tantum de indifferente.

II. Non solvitur hoc argumentum dicendo loqui Pontifices de actu indifferente.

Quartò hæc sententia ostenditur ex Patribus, quos fuscè refert Suarez citatus, præcipuè cap. 7. Et licet circa sanctum Augustinum (de cujus mente præcipua hic est controversia) nonnulla dicta sint sect. 2. Ulteriùs tamen S. Doctor libro de spiritu & literâ, cap. 37. de Gentilibus loquens per solas arbitrii vires operantibus ait, si eorum opera discutiantur, vix repertum iri ulla, quæ justitiæ debitam laudem mereantur: Veruntamen, inquit ille, quia non usque adeo in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanserint, merito dici potest, etiam in ipsâ impietate vita sua facere aliqua legis, &c. ergo aliqua saltem opera moralia agnoscit S. Augustinus per solas naturæ vires facta: Unde Epistolâ 130. refert Polemonem quandam Gentilem ab ebrioso & luxurioso Xenocrati Philosphi persuasione fuisse ad temperantiam & continentiam servandam conversum, & in hoc

III. Variè estenditur S. Augustinum asseruisse, posse bona opera moralia fieri sine gratiâ.

Quid de Polemone Gentili docent S. Augustinus, qui Xenocrati suasionem fuisse ad honestam vitam converti.

V u

& in hoc

& in hoc factum esse meliorem, licet veri Dei notitiam non haberet: nam, inquit S. Augustinus, *Si illum cognosceret & pie coleret, continentia illa non tantum ad hujus vite honestatem sed etiam ad futura immortalitatem illi valuisset.* Declarat ergo his verbis S. Augustinus, illam Polemonis continentiam & temperantiam verè fuisse bonam & honestam, quamvis non meritoriam, & ad vitæ æternæ adeptionem conducentem.

IV. *Clariss. D. Augustini testimonium, quo probatur ad opus bonum morale gratia non requiri.*

Addit in hanc rem S. Augustinus loco supra citato de spiritu & litera: *Sicut, inquit, non impediunt à vitæ æternæ justum, quadam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur, sic ad salutem æternam nil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.* Ubi loquitur, ut patet ex contextu, de operibus naturaliter, seu sine spiritu gratiæ, ex imagine Dei in homine post peccatum relicta factis, ut clarè cernitur ex verbis supra citatis: hanc autem imaginem vult S. Doctor esse ipsam naturam, & liberum hominis arbitrium. Epistolâ item 5. ad Marcellinum ait antiquos Romanos, licet caruerint verâ pietate, quæ eos ad vitam æternam posset salubri religione perducere, custodisse tamen quandam sui generis probitatem, quæ terrenæ dignitati sufficeret; terrena autem dignitas, ut constat, est finis quidam moralis, & honestus, decens naturam rationalem. Idem docet S. Fulgentius, Hieronymus, Chrysostrmus, & alii. Videatur Suarez lib. 2. de prædestinatione, cap. decimo quarto.

Quid S. Doctor de antiquis Romanis affirmet.

SECTIO SEXTA.

Ratione probatur fieri sine gratiâ posse bonum opus morale.

I. *Ostenditur sufficientes in naturâ vires esse ad opera bona moralia exercenda.*

RATIO verò est primò: licet enim dona naturalia, ut bonum ingenium & alia hujusmodi, ipsum etiam beneficium creationis non improbandâ ratione vocari possit & soleat gratia, ut docent Patres Africani; si tamen sermo sit de gratiâ per Christum, seu propriè dictâ, non est eum tam requirat quis ad omne opus bonum morale, cum sufficientes in naturâ & solo libero arbitrio vires sint, ad multa ex iis sine auxilio gratiæ præstanda. Imò in dies videmus, homines, vel propriâ inclinatione, vel aliorum suafu opera quædam mala perpetrare, multis operibus moralibus longè difficiliora: quidni ergo aliquid ex iis, quæ sunt juxta inclinationem naturalem facere etiam quis poterit sine gratiâ.

II. *Congrua cogitatio non requirit gratiam propriè dictam, sed ad summum gratiam legis & doctrinæ.*

Ratio est secundò: donum quippe creationis, & alia illud consequentia, ut dispositio causarum, & reliqua inde naturali serie provenientia, idem donum censentur, & ejusdem rationis; ergo si congrua aliqua cogitatio sit debita toti collectioni hominum, non potest censeri gratia propriè dicta, cum merè ad causas naturales sequatur, vel ad summum requirat gratiam legis & doctrinæ, quæ tamen gratia juxta Concilium Palæstinum non est gratia propriè dicta: unde inter duodecim illos articulos, quos Concilium Diospolitenum recantare Pelagium coëgit, hic fuit ordine septimus, *Sufficere, scilicet, ad actus bonos, nempe supernaturales, gratiam legis & doctrinæ.* Et sanè mirum videtur, vel in præfenti sine gratiâ per Christum, vel si homines in pura natura crearentur, non posse oratorem aliquem, aut creacionem ita appositè dicere ad persuadendum, ut

Quid Concilium Diospolitenum recantare coegerit Pelagium.

vel unum inter tot millia excitaret ad actum aliquem honestum exercendum. Certè moraliter impossibile videtur, ut alicui saltem ex totâ hominum collectione, congrua subinde cogitatio non occurrat, præsertim cum in multis occasionibus æquè facillè congruæ cogitationes excitentur, ac incongruæ, nisi Deus causas naturales præter earum cursum peculiari modo invertat.

Confirmatur primò: Voluntas petit conservari à Deo conformiter ad suam naturam; ergo sicut ignis petit conservari cum concursu ad comburendum, ascendendum sursum, &c. lapis ad gravitandum, oculus ad videndum, & sic de aliis, ita voluntas ad operandum liberè; ergo cõnnaturaliter petit aliquam cogitationem, per quam exercere possit libertatem, sibi connaturalem, sed non petit determinatè incongruam; ergo si spectetur naturalis illius exigentia, non minus ei debetur cogitatio congrua, quàm incongrua; ergo æquè est illi connaturalis, & consequenter censeri nequit gratia propriè dicta. Confirmatur secundò: sicut non potest connaturaliter semper disponere causas naturales, ut sint monstra, vel ignis careat debito temperamento, ita multò minus ita eas disponere potest, ut voluntas hominis semper eliciat actus pravos, qui non sunt minora monstra prioribus. Confirmatur tertio: potuisset Deus ita naturales causas disponere, ut multi nec eam naturalem complexionem, aut indolem haberent, nec ingenii præstantiam, quam modò habent, & tamen hæc non censentur gratia per Christum.

III. *Ostenditur non requirere hominem in naturâ lapidæ cogitationem incongruam magis quàm congruam.*

Non possunt connaturaliter ita disponeres, ut homines imper habeant cogitationes incongruas.

Cum ergo congrua cogitatio non sit indebita naturæ, sed ei, saltem indeterminatè debita, non constituit donum aliquod superioris ordinis supra donum creationis, licet aliquando majus censeri donum possit in eodem, ut de bono ingenio & id genus aliis beneficiis dici solet. Imò non solum impossibile moraliter videtur, ut uni alicui homini hujusmodi cogitatio subinde non contingat, sed etiam ut unusquisque intra longum tempus aliquam non habeat, quæ ad illos saltem actus moveat, qui sunt secundum inclinationem naturæ, ut jam ostensum est.

IV. *Declaratur quoque cogitatio congrua non sit semper speciale beneficium.*

SECTIO SEPTIMA.

Ostenditur ulterius ad opus bonum morale non requiri gratiam.

RATIO est tertio: hæc enim doctrina non satis recedere videtur à doctrina Pelagii, & Massiliensium, cum à cogitatione planè naturali, & naturæ debitâ, ut ostensum est, inchoari dicantur hi auctores nostram salutem: nec potest congruè vocari gratia per Christum, cum non sit omninò gratia, de qua loquuntur Patres, quando aiunt ad opera bona requiri gratiam per Christum, alioqui hæc gratia sufficeret ad totam seriem salutis, & ad beatitudinem consequendam. Ex quibus sequitur, vel eam gratiam secundum Patres ad omne opus bonum morale requiri, quæ requiritur ad credendum, & alia præstanda prout oportet, quod nemo dicet, vel eam, quæ sufficit ad quodvis opus honestum morale, sufficere ad ista; cum tamen ubique dicant Patres cogitationem congruam, quæ est gratia per Christum, ejusmodi esse, ut sit extra totam seriem causarum naturalium, iisque planè indebita.

L. *Sententia, qua gratiam ad omne opus bonum morale requiri, non satis recedere videtur ab opinione Massiliensium.*

Et per

II. Adamus peccando, omnem cogitationem congruam posteris non amisit.

Et per hæc patet ad ultimum argumentum scitione tertiâ, sine, pro contrariâ sententiâ positum: licet enim nullum bonum opus, ne morale quidem seu purè naturale fieri possit sine cogitatione congruâ, cum ipso factio quòd opus ad illam sequatur, fit congrua, seu efficax, negatur tamen Adamum per peccatum omnem cogitationem congruam ad opera naturalia posteris esse demeritum, hæc namque, ut jam ostendimus, sequitur connaturaliter ad beneficium creationis naturæ rationalis & liberæ, ad aliqua saltem illius opera. Quamvis enim huic homini in particulari hic & nunc non debeat ejusmodi cogitatio, difficillimum tamen est, ut ex totâ hominum collectione, uni alicui interdum non contingat, imò & unicuique, ut diximus, ad opera saltem aliqua, quæ sunt juxta inclinationem naturæ rationalis, qualia sunt, ut filius honoret parentem, parens det consilium, aut reprehendat filium, ut quis solvat debitum creditori, det eleemosynam pauperi, & similia.

Cogitatio congrua in quibusdam rebus est homini maxime naturalis.

III. Dicendum, ad opus bonum morale non requiritur gratiam per Christum.

Verior itaque est hæc secunda sententia: unde & sancti Patres frequenter distinguunt inter opera illa, quæ ex speciali Dei auxilio, seu gratiâ procedunt, & conducunt ad salutem æternam, & illa quæ honesta quidem sunt, istud tamen non habent: sic præter allatos supra, S. Leo Papa Sermone 17. de Quadragesimâ, de operibus hujusmodi misericordiarum ait: Non sunt fraudanda sua laude, si propter naturæ communicationem fiant, sed quia non ex Fidei fonte procedunt, ad præmia æterna non perveniunt: ideo alia est conditio operum celestium, alia terrestrium. S. item Prosper libro contra Collatorem cap. 36. Etiam post peccatum, inquit, habet homo usum rationis, per quam possit facere aliqua opera, quæ præsentem vitam honestare possunt, æternam autem vitam conferre non possunt. Clarius de hoc ipsâ re S. Gregorius homilia 26. in Evangelia: Sunt, inquit, nonnulli, qui proximum diligunt propter affectum cognitionis & carnis, quibus in hoc sacra eloquia non contradicunt, sed aliud est quod sponte impenditur natura, aliud quod ex charitate debetur obedientiæ, &c. Tandem hoc modo mentem suam & aliorum Patrum explicat S. Augustinus Epist. 95. ubi postquam cum iis admisset dona, etiam naturalia posse appellari gratiam, Alia tamen, inquit, est gratia, quâ prædestinati vocantur, justificantur, glorificantur, ut dicere possumus, si Deus pro nobis, quis contra nos. Deinde addunt: illam verò gratiam quâ creati sumus homines, etiam sic appellandam non immeritò intelligimus, mirum est tamen, si ita appellatam in ulla legitimus, Prophetis, Evangelicis, Apostolicisque literis legitimus. Postea in eadem Epistola declarant, gratiæ nomine se non intelligere nisi eam qua Christiani, & Filii Dei sumus.

Hoc verum sanctorum Patrum testimonium probatur.

Suum, & aliorum Patrum hoc de re mentem declarat S. Augustinus.

IV. Multo minus ad opera bona moralia exercenda requiruntur gratia habitualis.

Hinc à fortiori sequitur, ad opus bonum morale exercendum non requiri gratiam habituales, sed homines etiam in peccato mortali existentes posse hujusmodi actus bonos elicere, nec omnium operationes esse peccata, ut volunt hæretici quidam, ad quorum sententiam accessit Michaël Baius, cujus 53. propositio damnata in Bullâ à Pio V. & Gregorio XIII. contra ipsum edita, hæc erat: Omne quod agit peccator, aut servus peccati, peccatum est.

V. Certum est omnia opera infidelium non esse peccata.

Sequitur secundò, omnia etiam infidelium opera non esse peccata: hoc etiam constat ex Bullâ proximè citatâ, in qua 26. propositio Baii damnata est, quæ sic habet, Omnia infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. propositio item 28. Liberum arbitrium sine gratiâ Dei & adjutorio, non nisi ad peccandum valet. Quod si

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

S. Augustinus hoc interdum asserere videatur, benignè explicandus est, uno scilicet ex modis supra facti. 2. assignatis, ne dicatur tantum Doctorem in ejusmodi falsitatem incidisse, imò & sibi esse contrarium, cum aliquando expressè doceat, opera bona & honesta subinde in infidelibus reperiri, ut loco citato dictum est.

SECTIO OCTAVA.

An ad res naturales cognoscendas requiratur gratia.

PER gratiam hoc loco, speciale aliquod Dei auxilium intelligimus, naturæ indebitum, peculiarem scilicet mentis illuminationem, infusivam specierum, aut quid simile, per quod Deus singulari quadam ratione cum hominibus ad veritatis alicujus notitiam concurrat. Quærimus itaque an hujusmodi aliquo adjutorio indigeat humanus intellectus ad veritates naturales cognoscendas, vel utrum cum solo concursu Dei generali ad eam possit scientiam pertingere.

I. Quid hic nomine gratiæ intelligatur.

In primis verò non est hic sermo de futuris contingentibus: hæc enim, esto quoad entitatem quid merè naturale sint, sine peculiari tamen Dei revelatione innoscere nulli possunt. Idem est de secretis cordium, quæ nisi ex consensu habentis, vel particulari Dei permissione nequeunt à quocumque cognosci. Tantundem dici debet de quacumque veritate Theologicâ, utpote quæ ab altero principio Fidei semper pendet, ac proinde nisi per revelationem aliquam cognosci non potest. Sermo ergo tantum est de veritatibus purè naturalibus, quæque vel studio & industriâ propriâ, vel aliorum instructione sunt addiscenda.

II. Non est sermo de futuris contingentibus, nec secretis cordium.

Non est etiam hic sermo de veritatibus Theologicis.

Prima sententia affirmat, non posse hominem, præsertim in naturâ lapsâ, ullam omnino veritatem, quantumvis naturalem sine gratiâ consequi: hoc docere videntur Gregorius & Capreolus. Fundamentum præcipuum est dictum illud Apostoli I. ad Corinth. 4. v. 7. Quid habes quod non accepisti? autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Hoc tamen fundamentum nullum est; non enim est dubium, quin quicquid boni habeamus, à Deo habeamus, illiusque donum sit, non tamen omnia ab eo sunt ut ab auctore gratiæ, sed multa ut ab auctore naturæ; & ex his sunt cognitiones veritatum quarundam naturalium, ad quas nil opus ut Deus peculiari, naturæque indebito auxilio concurrat, sed ipso facto quod homini dederit intellectum, cæteraque ad naturalem ejus usum necessaria, poterit homo per se cum solo concursu generali ad rerum nonnullarum notitiam pervenire: ut jam ostendam.

III. Negant aliqui posse veritates illas naturales sine gratiâ cognosci.

Quidquid boni habet homo est à Deo.

Dicendum itaque cum sancto Thoma hic q. 109. art. 1. Bellarmino de gratiâ & libero arbitrio lib. 4. cap. 2. Suariorum lib. 1. & 2. Tannero hic, Disp. 6. q. 3. d. 1. num. 5. & aliis, quamvis nec omnes quis veritates per se, & sine peculiari & extraordinario Dei concursu cognoscere possit, imò nec ad multarum in particulari scientiarum naturalium notitiam plenè pertingere, posse cum tamen multas veritates naturales suis viribus, & sine speciali auxilio scire. Multò minus ad has cognoscendas necessaria est gratia per Christum.

IV. Potest homo ad multarum veritatum naturalium notitiam suis viribus pertingere.

V. Rationes variae cur non possit homo veritates omnes naturales suis viribus addiscere.

Prima Conclusionis pars facile ostenditur, si vel intellectus humani imbecillitatem, vel breviterem vitam, vel varia quæ perpetuò occurrunt impedimenta, ac totam hominis conditionem, rerumque

varietatem, numerum, ac difficultatem confideremus: unde nec ullus haecenus homo inventus est, qui vel ad rerum omnium naturalium, vel unius etiam alicujus scientiae integræ notitiam, & non nisi variis admixtis erroribus pervenerit: quod argumento est, humanâ arte, viribus & industria acquiri hujusmodi cognitionem non posse. Confirmatur: nam inter Philosophos tanquam axioma receptum erat, de singularibus scientiam non esse. Per hæc etiam patet secunda pars conclusionis.

VI. Hoc non de naturâ tantum lapsâ isthæc intelligenda sunt, sed etiam de purâ, magnâ saltem ex parte, utpote in quâ & morbi fuissent & corporis ac mentis imbecillitas, occupationesque variæ, & in illâ verum etiam fuisset, Corpus quod corruptitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.

VII. Multa veritates naturales humani intellectus capere non poterat.

Non docet S. Thomas ad singulas veritates naturales requiri speciale auxilium.

VIII. Clarius multo est ad has veritates cognoscendas non esse necessarium gratiam per Christum.

IX. Quod homini infirmum sit vulnus ignorantia, non arguit nihil eum naturaliter cognoscere.

X. Veritates etiam practicae de objectis honestis possunt naturaliter cognosci.

Tertia verò pars assertionis probatur: multæ siquidem veritates naturales sigillatim sumptæ non sunt intellectus humani viribus improporionatæ: unde S. Augustinus lib. 1. ad Simplicianum q. 2. circa finem ait, non solum bonum ingenium, sed etiam honestas & utiles disciplinas sæpè ante primam gratiam ab hominibus comparari. Nec contrarius est S. Thomas loco citato, dum ad singulas veritates cognoscendas ait necessarium esse auxilium Dei moventis; per hoc enim auxilium solummodo intelligit S. Doctor concursum generalem, ut ait Cajetanus ibi, & interpretes plerumque affirmant, atque ex ejus discursu aperte constat, de illo siquidem auxilio loquitur, quo causa secundæ indigent ex dependentiâ quam habent à primâ, & ex ordine quem, ut entia per participationem sunt, dicunt ad ens increatum, à quo, ut in esse, ita & in operari essentialiter dependent.

Quarta denique pars conclusionis, quod scilicet ad veritates quasdam naturales addiscendas, non sit necessaria gratia per Christum probatur: Christus enim ut rectè Vasquez 1. 2. d. 188. cap. 2. num. 8. non est mortuus ut aliquis esset mathematicus, aut musicus. Deinde multæ sunt veritates naturales, quæ non conducunt ad salutem: quid enim ad vitam æternam confert scire quot grana hordeacea, aut arenulæ terram inter & spheram lunæ interjici possint, quoties sol in magnitudine superet formicam, quanto tempore lapis molaris à cælo in terram decideret, aut telluro ad cælum ascenderet, & id genus alia, in quibus sudant mathematici, ac infinitis se fatigant calculationibus.

Dices: homini per peccatum inflatum est vulnus ignorantia, ut post S. Augustinum lib. 1. retract. cap. 9. & lib. 22. de civitate Dei cap. 22. & Bedam Lucæ 10. affirmat S. Thomas hic, q. 85. art. 3. ergo ex naturæ imbecillitate impar est ad veritates quascumque, etiam naturales cognoscendas. Negatur tamen consequentia; vulnus namque ignorantia in ordine tantum ad veritates supernaturales contractum est, non in ordine ad naturales, cum naturales nostræ vires nec ad operandum, nec cognoscendum per peccatum primi parentis quidquam sint imminuta, sed eadem jam planè sunt, quæ fuissent in purâ naturâ, ut ostendi Disp. præcedente, sect. secundâ.

Hæc quæ diximus, non de veritatibus tantum speculativarum cognitione intelligenda sunt, sed etiam practicarum: unde cognitiones honestæ de objectis bonis naturalibus possunt ut plurimum naturâ viribus, & sine gratiâ, seu extraor-

dinario Dei adjutorio haberi, eodem modo quo supra diximus de veritatibus speculativis. Hoc sufficienter probatur ex Divo Paulo cap. 2. ad Romanos dicente, gentes naturaliter ea quæ legis sunt facere; ergo ea cognoscunt, habentque conscientiam, seu dictamen practicum hæc esse facienda. Et sanè ipsam naturæ lumen dicitur non esse hominem innocentem occidendum, alienum non esse auferendum, honorandos esse parentes, & similia, ad quæ proinde addiscenda, non est opus speciali Dei concursu. Quando ergo S. Paulus 2. ad Corinthios 3. vers. 5. ait, Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, &c. loquitur de cogitatione sanctâ, seu prout oportet ad salutem.

Objicies Canonem quartum Concilii Mileviani secundi, ubi dicitur gratiam Dei per Christum nos adjuvare, ut per ipsam sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus: Cum sit, inquit, utrumque donum Dei & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. Respondetur loqui hoc Concilium de cognitione supernaturali, quæ ad opera supernaturalia justitiæ exercenda requiritur tanquam illi proportionata: fancitus est enim hic canon, ut constat, contra Pelagianos, qui hæc negabant, solâque opera naturalia tam intellectus quàm voluntatis, ad salutem consequendam sufficere affirmabant.

Urgebis: Concilium hoc loco requirit gratiam ad scientiam illam, quæ inflat, atque hanc esse donum Dei; ergo loquitur de scientiâ naturali ac veritatum naturalium, scientia namque supernaturalis non inflat, sed ædificat potius, cum ad virtutis exercitationem requiritur, & salutem consequendam. Respondetur scientiam supernaturalem posse, non directè & formaliter, sed occasionaliter inflare, multi siquidem ex ipsis etiam donis supernaturalibus occasione capiunt superbiendi, seque inde extollendi, unde submittere debebant, ut Lucifero contigit: scientia ergo est donum Dei, elatio inde secuta vitium nostrum

SECTIO NONA.

Qua gratia requiratur ad assensum naturalem articulis Fidei supernaturalibus præbendum.

OBJECTUM supernaturale est duplex, quoad substantiam, & quoad modum: De hoc secundo, cum in entitate sit quid naturale, ut visus cæco restitutus, & similia, minor est difficultas; sic demones unionem inter animam & corpus cognoscebant eorum, qui à Christo ad vitam fuerunt resuscitati, & alia hujusmodi. Sermo itaque est solummodo de objectis supernaturalibus quoad substantiam, quale est mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c. & de his quarimus, utrum assensu merè naturali, & sine auxilio gratia cognosci aliquo modo possint.

Existimo cum Bellarmino lib. 6. de Gratiâ, cap. 10. ubi alios citat, Molina in Concordiâ, d. 7. Cajetano & aliis, homines sine omni aliâ gratiâ præterquam legis & doctrinæ, seu auditâ externâ Evangelii prædicatione assequi posse notitiam aliquam mysteriorum supernaturalium, & assensum naturalem præbere articulis prædicatis. Probatur: Judæi quippe, & modo hæretici credunt multos ex articulis nostræ Fidei: Judæi siquidem ex majorum

Multa veritates practicae ipsa natura lumine innoscunt.

XI. Quo sensu Concilium Milevianum requirit gratiam ad cognitionem veritatum practicarum.

XII. Dona supernaturalia merendum sunt occasionaliter.

I. Objectum supernaturale quoad substantiam, & quoad modum.

II. Cum solâ gratiâ legis & doctrinæ possunt aliqua mysteria supernaturalia esse cognosci.

Judai & heretici veritates multas Fidei actibus naturalibus credunt.

majorum suorum traditione credunt vetus Testamentum esse verum Dei verbum, veraque omnia quae in eo continentur. Haeretici etiam haec eadem credunt quae Judaei, multasque alias veritates Fidei ex quocumque demum motivo id praesent, licet aliquas credere nolint: haeretici ergo isthaec sine auxilio gratiae credunt, nam eodem modo ad haec atque ad suos errores credendos inducuntur; ergo aequè naturaliter, quod etiam contingit Catholicis, si quando alicui ex Fidei articulis assensum praebent ob auctoritatem parentum. Nec mirum est quod haec mysteria, licet valde sublimia possit quis naturaliter ob testimonium humanum credere, cum gentiles res apprimè difficiles, & portenta maxima, inducti majorum auctoritate crediderint.

III. Potest quis aliquid natura viribus praestare, quod indirectè & remote conferat ad salutem.

Dices primò: si viribus naturae possit quis mysterium aliquod Fidei credere; ergo initium salutis potest esse ab homine, cum is per se facere aliquid valeat, conducens ad vitam aeternam. Respondetur nihil esse in hoc incommodi, ut quis viribus naturae aliquid praestet, quod indirectè & per accidens, seu removendo prohibens, ad salutem conducatur, aut per modum alicujus ad gratiam & actus bonos physice requisiti; sic enim negare nemo potest, quin natura rationalis & rationis usus ad haec requiratur: bonum etiam ingenium ad res Fidei & alia ad salutem conducenda facilius percipienda plurimum confert: Sic S. Augustinus de bono perseverantiae: *Habent*, inquit, *aliqui in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiae, quo moveantur ad Fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.*

IV. Multa merè naturalia per accidens, & quasi removendo prohibens juvant ad gratiam.

Sicut ergo hoc principium physicum, ipsumque etiam temperamentum naturale juvant ad melius utendum gratiam, minusque ei resistendum, idem sine praedivino gratiae bonis operibus tribui potest, & his actibus Fidei naturalibus per auctoritatem humanam habitis; juvant siquidem, ut dixi, ad gratiam solummodo per accidens, & per modum removentis prohibens, quo sensu S. Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quaest. 2. ait: *ingenium, honestas disciplinas, & minora peccata conducere ad operationem gratiae.* Quod autem contra Semipelagianos negant Patres est, aliquid naturale per se, ac directè ad gratiam conferre, vel per modum alicujus physici, cui naturali sequela debeatur gratia, vel sit tanquam impetratorium aliquod morale, quodque per modum alicujus meriti moveat Deum ad gratiam conferendam: quae de re loquens S. Augustinus lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum sic habet: *Quod dicunt gratiam adjuvare uniuscujusque bonum propositum, sine scrupulo acciperetur tanquam catholice dictum, si non in bono proposito meritum ponerent; & ad hoc idem facit locus ille Epist. 105. supra citatus.*

V. Declaratur quo pacto virtus naturalis conducatur indirectè & remote ad salutem.

Juvat itaque Fides haec naturalis & acquisita ad salutem indirectè, quatenus nimirum conducit ad Fidem infusam; facilius namque articulos hoscè credit ob auctoritatem divinam, qui eosdem jam ante credidit ob humanam, minusque diffidulter convertitur haereticus, qui in omnibus articulis, uno vel altero excepto, nobiscum convenit, quocumque demum modo illos credat, vel qui non habet contrarios errores, quam qui errat in multis: sicut multi gradus caloris in subiectum vacuum facilius inducuntur, quam in subiectum jam à contrariis gradibus frigoris possessum. Utrum autem quando fuit pertinacia in contrariis erroribus, non requiratur etiam ad Fidem naturalem & acquisitam peculiare aliquod auxilium

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. 1.

internum majus quam per praedicationem & occasionem externas, haberi naturaliter possit, dicitur infra.

Dices secundò: bona opera naturalia possunt de congruo mereri Fidem ipsam supernaturalem; ergo & Fides naturalis mereri similiter poterit supernaturalem; & consequenter conducere ad salutem: patet consequentia: si enim aliis actibus naturalibus bonis hoc tribui possit, quidni tribuatur etiam Fidei? Antecedens itaque probatur primò: nam alioqui sequeretur non esse in potestate hominis infidelis consequi salutem animae; nec enim alio modo id praestare valet quam disponendo se ad Fidem, neque alia ratione disponere se potest, quam bona opera moralia exercendo: si ergo haec opera ad Fidem non conducant, nec ad salutem, non est in potestate infidelis salvari.

Secundò probatur idem antecedens quibusdam exemplis, per quae ostendi videtur intuitu operum quorundam bonorum, nonnullos de facto Fidem & salutem obtinuisse. Sic in Martyrologio Romano 20. Julii, de S. Basilide refertur, quod cum sanctam virginem Potamienam, quam cum aliis satellitibus ad martyrium ducebat, defendisset à quorundam sceleratorum hominum petulantia, sancta Potamiena post triduum ei apprensus, eundem ad Fidem convertit, sicque in praemium illius operis boni moralis, in infidelitate facti, & salutem & martyrii palmam obtinuit.

Simile quiddam refert Baronius de virgine quadam nondum Christiana, quae cum in hominem incidisset, qui ob res alienum contractum, cui non erat solvendo, laqueo vitam finire statuerat, ut creditorum importunitatem, quam vivus non poterat, morte saltem effugeret, omnes facultates suas eidem elargita est per quae creditoribus satisfaceret: ob quod opus misericordiae, multis annis jam elapsis, & post vitam etiam luxuriosè actam, dolorem peccatorum, baptismum, & salutem obtinuit. Imò & in divinis Literis habemus Danièlem Regi Nabucodonosor suavisse, ut eleemosynas peccata redimeret; ergo opera etiam naturalia & in infidelitate facta ad peccatorum remissionem & salutem conferunt. Hoc argumentum petit Sectionem sequentem; ei verò satisfiet Sect. 12. fine.

SECTIO DECIMA.

Dubium incidens: utrum opus bonum naturale conducatur ad vitam aeternam.

Hæc quaestio proprie ad materiam de merito pertinet, ubi late disputant Theologi utrum supernaturalitas actus sit conditio ad meritum essentialiter requisita. Quia tamen non parvam habet cum praesenti difficultate connexionem, hic eam expediemus: infra tamen Disp. 126. sect. 8. iterum de eâ redibit sermo.

Prima itaque sententia est, opera merè in entitate naturalia, non negativè tantum, seu removendo prohibens, ut jam dictum est, sed positivè etiam & per se, in genere causae proprie dispositivæ conferre ad vitam aeternam: ita S. Thomas in 2. d. 28. art. 4. & d. 5. q. 2. art. 1. ad quam sententiam multum propendere videtur Cajetanus tom. 1. opusculorum, tract. 4. q. 1. Durandus, & alii, Valquez

VI.

Dicitur, posse bona opera naturalia mereri Fidem supernaturalem de congruo.

VII.

S. Basilides per opus bonum morale fidem & salutem videtur acquisivisse.

VIII.

Alia exempla quibus ostendi videtur, opera merè naturalia directè conducere ad salutem.

I.

Hac quaestio spectat ad materiam de merito.

II.

Prima sententia affirmat opera merè naturalia per se conferre ad salutem.

Vasquez 1. 2. d. 190. cap. 9. multos etiam ex sanctis Patribus: de quibus infra.

III.

Duplici via à nonnullis defenditur posse opus omnino naturale conducere ad vitam æternam.

Duobus modis intelligi potest hæc sententia: primò, ut sermo sit de actibus ita usquequaque naturalibus, ut nulla in illis eliciendis intercedat gratia per Christum, sive ordinis naturalis, sive supernaturalis, sed solis arbitrii viribus fiant, quo sensu hæc opinionem docet Durandus & Cajetanus, imò & S. Thomas locis jam citatis. Primà 2.de tamen q. 109. art. 6. mutavit sententiam, & meritò, alioqui sequeretur initium salutis esse purè à nobis, qui fuit error Massiliensium. Secundo itaque modo sententiam hæc defendit Pater Vasquez, nempe ita, ut licet actus hosce dicat esse ordinis quoad substantiam naturalis, affirmet nihilominus, ad eos necessariam esse aliquam gratiam per Christum, quam, ut supra vidimus, requirit ad omnem actum moralem. Idem tenere videtur Coninck d. 14. de fide, dub. 6.

IV.

Secunda sententia negat ullum actum naturalem per se conferre ad salutem.

Secunda sententia docet nullum unquam actum ordinis naturalis conducere per modum meriti ad vitam æternam, nec ita, ut positivè det initium salutis: ita Suarez lib. 2. de prædestinatione, cap. 7. & 19. & hic, lib. 1. cap. 31. & 33. Molina & alii ex recentioribus.

V.

Sermo est de actibus, ad quorum productionem nihil omnino supernaturale concurrat.

Notandum, sermonem hic esse de operibus bonis, in substantiâ planè naturalibus, & ad quæ nihil supernaturale ullo modo concurrat, sive fiant per concursum generalem, sive per auxilium aliquod speciale, ordinis tamen naturalis, de his, inquam, inquirimus utrùm conferant meritorie ad fidem, gratiam, & salutem obtinendam; si enim hi actus eliciantur ex imperio aliquo supernaturali, alio modo de iis philosophandum est, ut videbimus. Si quando verò ex peculiari Dei providentiâ detur speciale aliquod auxilium ob merita Christi, ad actus aliquos bonos eliciendos, aut ad peccata in particularibus quibusdam circumstantiis vitanda, vocari illud potest gratia per Christum, non tamen propriè gratia sanctæ inspirationis, & qualem ad justificationem & meritum requirunt Concilia & Patres, sed protectionis tantum externæ, sicut est ut puer statim moriturus nascatur prope fontem, & alia hujusmodi.

VI.

Opera merè naturalia non conferunt directè ad salutem.

His positis existimo cum auctoribus secundæ sententiæ, licet opera in entitate naturalia, seu virtutis acquisita, conducere indirectè & per accidens possint ad vitam æternam, removendo scilicet prohibens, habitus nimirum & actus praves, qui verè virtutis operationem impediunt, juxta jam dicta, existimo, inquam, ea positivè ac directè, & per modum meriti, ad gratiam & salutem nunquam conferre.

VII.

Distinguntur semper Patres inter opera naturalia, & illa quæ conducunt ad consequendam salutem.

Prima pars Conclusionis probata est sect. præcedente, cum de actu naturali Fidei. Secunda verò pars probatur primò auctoritate Patrum, ubique distinguuntur inter opera bona naturalia & opera pietatis Christianæ, seu per se conducentia ad salutem, quorum testimonia adducta sunt supra: quibus addo id quod habet S. Augustinus lib. de patientiâ fit donum Dei, & respondet esse, licet non ex iis, quæ sunt propriè dona fidelium, vel filiorum cælestis illius Hierusalem, quæ est mater nostra, seu, quod eodem recidit, non esse ex iis donis, quæ conducunt ad salutem, nosque ad patriam nostram cælestem perducendos. Quam diversitatem actuum ulterius explicat S. Augustinus exemplo Abrahamæ, qui duobus filiis, quorum unus ex matre liberâ na-

Duo munerum genera filius sui cælestis Abrahamæ.

tus est, alter ex ancillâ, diversi generis munera largitus est; priori namque dedit hereditatem, alteri munera alia ab hereditate diversa: sic, inquit, S. Augustinus, operibus gratiæ dat Deus hereditatem, seu gloriam & salutem, aliis autem, quæ naturalia sunt, & quamvis bona, non tamen ex gratiâ simpliciter facta, non dat salutem & hereditatem, sed ad summum inferiora quædam munera, naturalia scilicet, & operibus quibus dantur proportionata. Quibus verbis clarissimè Divus Augustinus differentiam tradit inter opera naturalia & supernaturalia, illaque nullam habere ait proportionem cum salute, & præmiis supernaturalibus, sed in lineâ planè diversâ constituit.

SECTIO UNDECIMA.

Uterius ostenditur opera bona naturalia ad salutem non conferre.

Hæc veritas probatur secundò: in Scripturâ siquidem & Conciliis manifesta traditur differentia inter actus naturales & supernaturales, in ordine ad salutem & meritum præmiæ supernaturalis; hoc enim sensu dicit Apostolus 2. ad Corinthios 3. v. 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, quod de operibus ad salutem conducentibus intelligi debere ostensum est supra. Sic Concilium Arausicanum can. 7. ait, neminem quidquam boni per naturæ vigorem præstare, aut cogitare posse, ut expedit, seu quod ad salutem pertinet vitæ æternæ: & can. 6. damnat eos qui gratiam subjungunt humilitati, aut obedientiæ humanæ. Clarius Concilium Tridentinum sess. 6. can. 3. hac de re ait: Neminem sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio posse credere, sperare diligere, aut pantere (non quomodocunque) sed sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur: ubi illæ voces prout oportet ad salutem & similes arguuntur possibiles esse alios actus fidei, humilitatis, obedientiæ, pœnitentiæ &c. viribus naturæ elicitos, qui quantumvis boni sint & honesti, non tamen sunt tales, quales sint oportet, ut ad salutem conferant, nempe supernaturales.

Dices ideo hos actus non fieri sicut oportet, non quòd non sint altioris ordinis, sed quòd non eodem modo eliciantur, actus quippe qui sunt sicut oportet, & conducunt ad vitam æternam, sunt ex gratiâ & concursu extraordinario Dei, alii verò merè naturaliter, & per concursum generalem. Sed contra: actus enim isti sive cum gratiâ sive sine gratiâ eliciantur, sunt ejusdem valoris: si ergo sint improporionati respectu præmiæ supernaturalis, quando sunt sine gratiâ, erunt similiter improporionati quando sunt ex illâ, & consequenter non merebuntur majus præmium. Sicut equus aut gemma non essent majoris pretii, ex eo præcisè quòd à Deo extraordinario modo, ac miraculosè producerentur, nisi majorem aliquam virtutem iis aut excellentiam inderet, qualem hic supponimus in actus quoad substantiam naturales, per auxilium tamen extraordinarium elicitos, non transfundi. Imò potius plus, cæteris paribus, mereri videtur is qui per concursum tantum ordinarium hujusmodi actus elicit; cum cæteris paribus, laude ille magis dignus sit, qui in operando minis juvatur.

Dices

I. Inter opera naturalia & conferentia ad salutem divina Latera distinguunt.

Concilia etiam Tridentinum & Arausicanum alia esse dicunt opera quæ humana præmia merentur, alia quæ conducunt ad vitam æternam.

II. Uterius ostenditur actus in entitate merè naturales non conferre per se ad salutem.

Gemma, equus, & alia hujusmodi non propterea sunt majoris valoris, quòd miraculosè à Deo producerentur.

III. Dices secundò: actus in substantiâ naturales, qui ad salutem conducunt, illos tantum esse, qui sunt eximie perfectionis, ratione cujus auxilium peculiare postulant, & majus eo, quod actus alii naturales minoris perfectionis, requirunt. Contrâ primò: illi enim actus quantumcunque perfecti, sunt tamen in substantiâ naturales, & consequenter hominem ad superiorem finem nullo modo elevant, ergo ob eandem rationem, nec de congruo mereri possunt gratiam, ne quidem remotè; mereri enim aliquid remotè, est mereri aliud, quod proximam cum illo habet connexionem, sed actus hi naturales nil tale mereri possunt proximè; illud siquidem vel est naturale, vel supernaturale, non secundum, ob rationem jam positam; quicquid enim est supernaturale est quid superioris ordinis, sicut gratia, & elevans ad finem supernaturalem, ergo actus naturalis est illi improprietate, & consequenter elevare ad talem finem nequit. Si verò id quod meretur immediatè sit naturale, reddit eadem difficultas de illo ac de ipso actu, qui illud meretur.

IV. Contrâ secundò: actus namque omnes naturales sunt ejusdem rationis, solumque differunt secundum magis & minus in eodem ordine, ac proinde gratis dicitur unum disponere ad gratiam, alium nihil omninò ad eam conferre. Contrâ tertio: si enim hi actus sint in entitate simpliciter naturales, ergo datur in naturâ principium illorum simpliciter elicitivum, sicque aliquando possent viribus liberi arbitrii exerceri: si namque per se ac semper, & ex sua specie elici nunquam possint in illis circumstantiis sine concursu speciali, ipso facto videntur esse actus supernaturales. Contrâ quartò: actus quippe naturales quantumcunque excellentes, in purâ naturâ elicti, nihil ad vitam æternam conducunt, ergo nec modò; tunc enim tantum fuissent valoris, ac jam sunt. Nec refert quòd Deus modò naturam nostram ad statum altiorum elevaverit, seu per Christi gratiam ad vitam æternam, & finem supernaturalem ordinaverit, hoc siquidem nullum valorem aut præstantiam in actus transfundit. Unde Deus alios actus, supernaturales nimirum, huic fini proportionatos ad illius adaptionem providit.

V. Nec satisfacit, si dicat quis Deum modò hos actus acceptare: primò enim nullum est fundamentum hoc dicendi, imò ex Scripturâ & Conciliis magnum, ut vidimus, habemus fundamentum dicendi contrarium. Deinde acceptatio divina, ut jam diximus in simili, nullam iis indit præstantiam, nec facit actus naturales digniores præmio, alioqui si actum quemcunque naturalem, etiam minimè perfectum acceptaret, mereretur gratiam de congruo, idque licet meris naturæ viribus & absque ullo concursu extraordinario eliceretur.

VI. Acceptatio divina non facit actus in se digniores præmio.

SECTIO DUODECIMA.

Argumenta contententia actus naturales per se conferre ad salutem.

I. **O**BJICIES primò cum Vasquez d. illâ 190. non requiri ejusmodi proportionem, quam nos asserimus, potest siquidem quis per actus quosque supernaturales, etiam minimæ perfectionis, mereri de congruo unionem hypostaticam, & tamen multò major videtur improprietate inter

unionem hypostaticam, & opus ejusmodi supernaturale, quam inter actum naturalem & gratiam. Respondetur quidquid sit de entitivâ & physicâ diversitate ac distantia inter unionem & gratiam habitualement, vel actum quemcunque supernaturalem, in hoc tamen conveniunt, quod utraque sint ejusdem ordinis, nempe supernaturalis, & tendant ad participationem Dei, suumque subjectum ad eundem finem disponant, nempe visionem beatam. Res verò naturales & supernaturales tendunt ad duos fines disparatos, sicque nullam inter se habent subordinationem. Sunt itaque res naturales & supernaturales sicut duæ lineæ rectæ parallelæ quæ licet in infinitum protendantur, nunquam in idem punctum coeant, cum tendant in duos fines diversos. Sicut ergo duo homines, qui in his lineis incederent, nunquam in eodem puncto convenirent, ita nec qui incederent in unâ lineâ rerum naturalium, & alia supernaturalium, cum similiter tendant ad duos fines penitus diversos.

II. Objicies secundò: licet opera bona naturalia non habeant aequalitatem cum præmio supernaturali, hinc tamen ad summum sequitur, non mereri illud de condigno; ad meritum enim de congruo non requiritur talis proportio, sed proportio tantum congruitatis, qualis esse videtur in opere bono naturali, præsertim eximio, ut si quis omnia bona sua alteri largiretur ad servandam ejus vitam, ut supra sect. 9. sine, vidimus in illâ virgine contigisse.

III. Respondetur: licet congruitas non sit condignitas, & consequenter non requirit aequalitatem cum præmio; est tamen aliquis valor, ratione cujus præmians censetur prudenter ab illo opere exhibitio moveri ad præmium illud, intuitu hujus dandum, spectatis etiam circumstantiis personarum & aliis hujusmodi: sicut enim (ut bene advertunt aliqui) si operatio bruti esset præmiabilis, non postularet nisi bonum proportionatum bruto, & opus puerile solum exigeret præmium proportionatum puero, ita opus hominis naturalis, ut ita dicam, seu ex viribus arbitrii operantis, non habet proportionem nisi cum bono, quod convenit homini in statu naturali: & sicut non habet proportionem cum præmio ordinis Angelici, ita à fortiori non habet cum præmio ordinis divini. Hæc verò omnia fundantur in naturâ præmii; licet enim possit quis liberaliter alteri dare quidquid ipsi placuerit, vel absolute, vel intuitu operis ab alio exhibitio, si tamen det instar præmii, aliqua semper requiritur proportio.

IV. Objicies tertio: ponamus aliquem per actus naturales credere, pœnitere, & similia, jam ablata est ab illo pertinacia, infidelitas ac durities, non minus quàm in alio, qui supernaturaliter credit, & atteritur, manens nihilominus in peccato habituali, sicut præcedens, ergo actus naturales plurimum conducunt ad salutem, cum non minus emolliant cor, quàm supernaturales.

V. Respondetur, actus naturales conducere etiam ad salutem physicè, non tamen moraliter, seu per modum meriti, ad hoc namque juxta Concilia supra citata debet quis credere, sperare, pœnitere, &c. non quomodocunque, sed sicut oportet, per quæ verba apertam statuunt differentiam inter actus naturales & supernaturales, & hos innuunt longè alio modo ad salutem concurrere quàm illos, actus ergo naturales, etsi non concurrant ad fidem & salutem, vel tanquam morale quoddam impetratorium, vel etiam tanquam physicum aliquod principium, cui naturali quadam sequela debeatur gratia,

hypostaticâ, actus tamen naturalis non potest mereri quid supernaturale.

Res naturales & supernaturales tendunt ad duos fines disparatos.

Dices: opera naturalia etsi non sufficient ad meritum de condigno præmii supernaturalis, sufficient tamen ad meritum de congruo.

Resp. Cum sint hæc diversi ordinis, non possunt esse in modo in ratione meriti & præmii convenire.

Dices: Actus naturales æquè retrahunt peccatum, ac supernaturales.

Resp. Hoc solum probare, actus naturales conducere indifferenter ad gratiam, non videtur, & per modum meriti.

gratia, conducunt tamen physicè indirectè, ut jam diximus. Sicut tamen Patres sine præiudicio gratia admittunt physicum principium naturale per modum comprincipii partialis actuum supernaturalium, & temperamentum naturale conducere aiunt ad melius utendum gratia, vel ad minus ei resistendum, ita sine præiudicio ejusdem gratia tribui hoc poterit indirectè operibus naturalibus.

VI.

Dicitur: assistunt sancti Patres opera naturalia conducere ad salutem.

Dum pro gratia contra Pelagium disputant Patres, naturam tantum cum exaggeratione deprimunt.

Chr opera naturalia vocant Patres carnalia.

Objicies quartò auctoritatem Patrum, qui sæpè affirmare videntur opera, etiam naturalia, conducere ad salutem, ita enim loquitur S. Augustinus, Prosper, Fulgentius, & alii, dicentes omnia opera hominum vel esse veræ pietatis seu conducentia ad salutem, vel carnalia, & damnationis ac pænæ. Sic expressè S. Prosper contra Collatorem cap. 9. *Quid, inquit, ei remanet (nempe homini lapso) nisi quod ad temporalem pertinet vitam, qua tota damnationis est & pænæ.* Respondetur mentem Patrum hac in parte sufficienter constare ex dictis suprâ. Verum quidem est, dum pro gratia contra Pelagium & Semipelagianos, qui nimium extollbant naturam, disputant, ipsi econtrariò eam deprimunt, idque interdum non sine exaggeratione quadam: quo etiam modo opera moralia vocant carnalia, non quod in iis semper putent homines peccare, alioqui contra Vasquez, ut suprâ etiam notavi, non possent dari actus indifferentes: imò sæpè insinuant operationes istas, quas homo merè habet à natura, quales juxta eundem sanctum Prosperum loco citato sunt rectè instituire in multis vitam præsentem, gubernare rempublicam &c. esse honestas & utiles. Vocant verò subinde istiusmodi opera carnalia per exaggerationem, quia scilicet nihil conferunt ad salutem, sed solum adeptionem boni alicujus temporalis respiciunt ad vitam humanam spectantis. Quando autem dicunt illa opera esse damnationis & pænæ, intelligi possunt aliquo ex modis suprâ sect. 2. positus, & quod homo sibi relictus, quam-

vis istiusmodi opera exerceat, in damnationis tamen & pænæ statum tandem incidit.

Per hæc ergò patet ad ea, quæ in fine sectionis nona objiciebantur: ad primum enim dico in potestate infidelis esse salvari hoc sensu, si nimirum non ponat impedimenta salutis; Deus namque, *Faciens quod in se est non denegat gratia.* Potest itaque infidelis, non quidem positè disponere ad gratiam, seu ponendo dispositionem, vel physicè vel moraliter illam exigentem, sed negativè, obicem scilicet gratia vel illuminationis divina non ponendo, si enim legem naturalem servet, quantum moraliter potest, & non ponat nova peccata, Deus ipsi gratiam largietur.

Ad illud de sancto Basilde respondeo, nihil ipsum supernaturale per opus illud in infidelitate factum meruisse, gratiam proinde intuitu meritum S. Potamienæ, quæ pro ipso oraverat accepisse: sicque conversio Basildis præmium fuit, non facti ipsius, sed collata ei fuit ob intercessionem S. Potamienæ.

Circa Virginem illam necdum Christianam, omnia bona sua alteri ex misericordia largientem dico, illam tunc, licet necdum baptizata fuerit, quæ de causâ dicitur tunc non fuisse Christiana, non tamen fuisse infidelem, ut ex ipsâ historia colligitur: hoc enim opus misericordie in hominem illum exercuisse dicitur ne is perderetur. Deinde in ultimâ ægritudine non dicitur illuminata ad fidem, sed spiritu compunctionis mota, & inde desiderasse baptismum. Tandem quoad hæc & alia exempla dici posset Deum subinde occulto, sed non injusto judicio peculiari cum quibusdam uti liberalitate & misericordia ob causas divina sapientiæ notas. Ad postremum illud de rege Nabuchodonosor cui suavit Daniel, ut eleemosynis peccata redimeret, solum ordinari hoc videtur ad pœnam temporalem, Deique indignationem jam illi impendentem, avertendam.

VII.

Qua ratio ne sit in potestate infidelis salvari

Potes infidelis se negare ad gratiam disponere.

VIII.

De S. Basilde & S. Potamienæ.

IX.

Quid de Virgine illa dicendum que cum necdum esset Christiana, bona tamen sua omnia alteri ex misericordia largita.

De rege Nabuchodonosor.

